

Stortingets utredningsseksjon

Til: NN

Dato: 29.09.2020

Utredet: NN

Oppdragsnr: 2020301

Hvordan er velgerne representert på Stortinget basert på kjønn, alder og etnisitet

I forbindelse med nominasjonskampene som pågår for tiden har spørsmålet om representativitet dukket opp – altså hvilke «grupper» er over/under-representert blant Stortingets 169 folkevalgte (etter kjønn, alder, etnisitet etc. – altså ikke geografi, selv om dette også har vært problematisert). Har utredningsseksjonen foretatt noen undersøkelser av dette?

Mitt spørsmål knytter seg altså om å få en oversikt over over/under-representativitet i den stemmeberettigede delen av befolkningen etter kjønn og aldersgruppene 18-38, 38-48, 48-58, 58-68, 68+.

Sammendrag

På 1960-tallet var rundt 90 prosent av representantene menn. Andelen kvinnelige stortingsrepresentanter økte sterkt gjennom 1970-tallet og stabiliserte seg rundt 40 prosent på 2000-tallet. I 2013 var kvinneandelen 40 prosent og i 2017 var den 41 prosent.

Gjennomsnittsalderen til stortingsrepresentanter sank med 7 år fra 1961 til 2001; fra 53,8 år i 1961 til 46,7 år i 2001. Gjennomsnittsalderen etter valget i 2017 var på 46,1 år.

I notatet presenterer vi beregninger av forholdet mellom andel stemmeberettigede i ulike aldersgrupper og andel stortingsrepresentanter i de samme aldersgruppene etter valget i 2013 og 2017. Aldersgruppen 18-29 år er underrepresentert: Den hadde 9 prosent av representantene i 2013 og 10 prosent i 2017, men utgjorde 20 prosent av de stemmeberettigede begge årene. Gruppene fra 30-59 år er overrepresentert på Stortinget i forhold til sin andel av de stemmeberettigede.

I 2013 hadde aldersgruppen 60-69 år 9 prosent av representantene, men 15 prosent av de stemmeberettigede, og var dermed underrepresentert. Men i 2017 tilsvarte andelen representanter i denne aldersgruppen nesten andelen av stemmeberettigede. Det er imidlertid forskjeller mellom kjønnene: I 2017 var kvinner i denne aldersgruppen underrepresentert, mens menn var overrepresentert.

Gruppen 70+ er også underrepresentert: Ved de to siste valgene var det ingen representanter som var 70 år eller over da de ble valgt inn, mens aldersgruppen fra 70 år og oppover utgjorde 15 prosent av stemmeberettigede i 2013 og 17 prosent i 2017.

Antallet stortingsrepresentanter med innvandrerbakgrunn økte fra fem til seks mellom 2013 og 2017. I 2005 var det kun to. I 2017 hadde 7,3 prosent av de stemmeberettigede innvandrerbakgrunn, mens 4,9 prosent av kandidatene hadde det, og 3,6 prosent av representantene.

Innhold

Sammendrag	1
Innhold	2
1 Innledning	3
1.1 Kilder og avgrensning	3
1.2 Om demografisk representasjon	3
2 Kjønn	4
3 Alder	5
4 Innvandrerrepresentasjon	9
5 Noe litteratur om representativitet	11
5.1 Bøker.....	11
5.2 Artikler.....	11
5.3 Spesielt om eldre	11

1 Innledning

1.1 Kilder og avgrensning

Utredningsseksjonen har ikke gjennomført egne undersøkelser av representativitet tidligere, men det foreligger mye forskning om dette temaet. Før Grunnlovsjubileet i 2014 ble det igangsatt en del forskning for å vise utviklingen i Stortingets arbeid i perioden 1964-2014, jf. boken *Stortingets historie 1964-2014*. Kapitlet *Stortingets sosiale sammensetning* i boken er spesielt relevant i denne sammenhengen. I tillegg til kjønn og alder omhandler dette kapitlet også representantenes utdanningsnivå, fagbakgrunn, yrkesbakgrunn og sektorbakgrunn, se bl.a. figurer på sidene 304-306. Vi går ikke nærmere inn på disse forholdene her da vi ikke oppfatter dette som det sentrale i oppdragsteksten.

Vi har tatt inn en del informasjon og vurderinger fra denne boken som omhandler stortingsvalg til og med 2013. I tillegg har vi supplert med noe informasjon fra 2017-valget.

Vi har fått bistand fra stortingsbiblioteket til å finne relevante bøker og forskningsartikler. Lenker til disse oppgis underveis og til slutt i notatet.

Fra SSB har vi fått statistikk om stemmeberettigede for alle årganger slik at vi har kunnet lage egne alderskategorier tilpasset statistikken for stortingsrepresentantene. Vi har ut fra dette gjort egne beregninger av «representativitet» i ulike aldersgrupper. Vi har også brukt Stortingets [statistikkside](#) om representantene.

1.2 Om demografisk representasjon

Artikkelen [Innvandrere og stortingsvalget 2017](#) av Øyvind Kleven, SSB, har i kapittel 7 en gjennomgang av ulike perspektiver på representativitet.

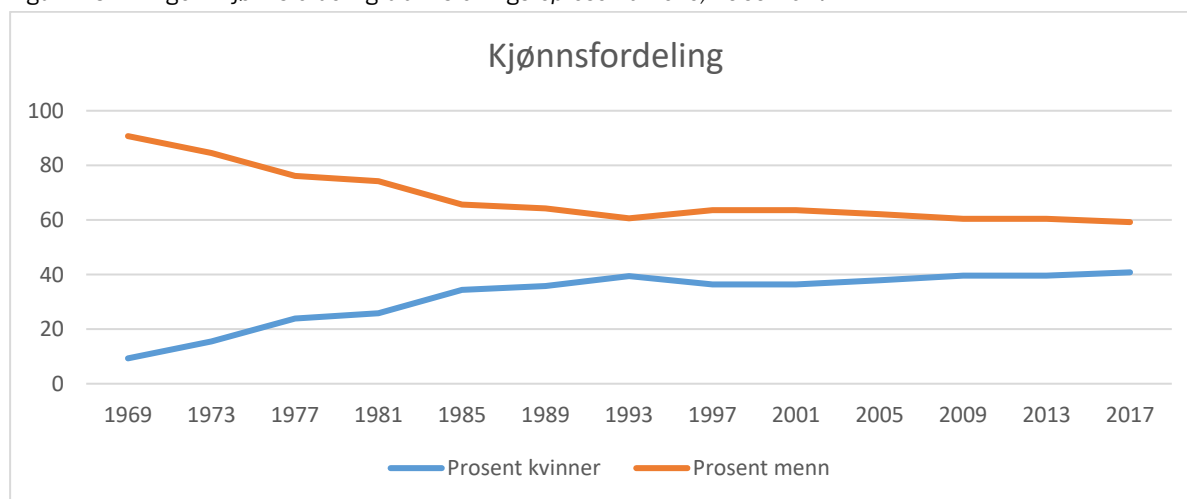
I litteraturen om politisk representasjon skiller det mellom ulike former for representasjon. Demografisk, deskriptiv eller proporsjonalistisk representasjon innebærer at en forsamling av representanter ligner på dem de representerer med hensyn til sosiodemografiske kjennetegn som kjønn, alder, yrke, innvanderer/ikke-innvanderer osv. Talspersoner for dette perspektivet vil hevde at et politisk organ ikke er representativt for dem det skal representere hvis det er store forskjeller mellom dem som representerer og dem som blir representert. Liberal representasjonsteori på den annen side innebærer at representanten skal være uavhengig av bindinger til dem vedkommende representerer, og ha nasjonens interesse i tankene. I liberal representasjonsteori vil derfor ikke den sosiodemografiske bakgrunnen til representantene eller sammensetningen med hensyn til sosiodemografisk bakgrunn tillegges noe særlig vekt.

Se mer om ulike tilnærminger til representativitet i ovennevnte SSB-artikkel, kapittel 7.

2 Kjønn

Andelen kvinnelige stortingsrepresentanter økte sterkt gjennom 1970-tallet og stabiliserte seg rundt 40 prosent på 2000-tallet. På 1960-tallet var rundt 90 prosent av representantene menn, se figur 1.

Figur 1: Utviklingen i kjønnsfordeling blant stortingsrepresentantene, 1969-2017.

Kilde: Stortingets [statistikkside](#) om representantene. Egen figur

I 2013 var kvinneandelen på 40 prosent og i 2017 på 41 prosent. Kvinneandelen kan svinge noe på kort sikt. Dette kan skyldes at partiene i varierende grad rekrutterer kvinner til topplasseringer på listene. Dermed blir også kvinneandelen sårbar for i hvilke fylker partiene gjør det godt eller dårlig ved valget. Høyrepartiene har generelt en lavere kvinneandel i sine stortingsgrupper enn sentrum-venstre-partiene. Se Stortingets historie 1964-2014 og figuren side 303 som viser andel kvinnelige representanter i hvert parti 2001-2013.

Den økte kvinnerepresentasjonen utgjør den største endringen i Stortingets sosiale sammensetning etter andre verdenskrig. Artikkelen [Kvinnerepresentasjon og parlamentariske posisjoner](#)¹ presenterer forskning om kvinnes videre vei i det parlamentariske beslutningssystemet. Den ser bl.a. på i hvilken grad kvinner har inntatt formelle maktposisjoner på Stortinget siden 1960-tallet – i presidentskap, komitelederskap og partiledelse. Denne artikkelen har samme tilnærming som kapitlet *Kvinnerepresentasjon og parlamentariske posisjoner* i boken *Stortingets historie 1964-2014*, men er oppdatert med nyere tall.

¹ Av Elin Haugsgjerd Allern, Rune Karlsen og Hanne Marthe Narud i Tidsskrift for kjønnsforskning 03/2019 (Volum 43)

3 Alder

Gjennomsnittsalderen til stortingsrepresentanter sank med sju år fra 1961 til 2001; fra 53,8 år i 1961 til 46,7 år i 2001. Gjennomsnittsalderen etter valget i 2017 var på 46,1 år ved periodens begynnelse, se tabell 1.

Tabell 1: Representantens gjennomsnittsalder ved periodens begynnelse, 1961-2017

Valgår	Gjennomsnittsalder	Valgår	Gjennomsnittsalder
1961	53,8	1993	45,8
1965	52,0	1997	47,0
1969	49,0	2001	46,7
1973	48,8	2005	46,3
1977	48,4	2009	46,2
1981	47,8	2013	46,4
1985	47,6	2017	46,1
1989	46,6		

Kilde: Stortingets statistikkside om [Stortingsrepresentantenes gjennomsnittsalder](#)

I *Stortingets historie 1964-2014* (side 303) er det en figur som viser prosentandel i ulike aldersgrupper på Stortinget i perioden 1945-2013. Figuren deler representantene inn i tre jevnstore aldersgrupper, og viser at andelen som er 51 år eller mer (men sjelden eldre enn 67), nådde et toppunkt etter andre verdenskrig i perioden 1961-65 (på 68 prosent). Den største aldersgruppen på Stortinget i 2009-2013 var de mellom 31 og 50 år (55 prosent). Andelen mellom 18 og 30 år har økt over tid, og særlig mot slutten av 1980-tallet, men andelen varierer noe mellom periodene. Det finnes ifølge boken en del forskjeller mellom partiene, men ikke betydelige, og de varierer mellom år avhengig av gruppenes størrelse og grad av utskifting.²

I tabellene nedenfor viser vi forholdet mellom andel stortingsrepresentanter i ulike aldersgrupper og andel stemmeberettigede i de samme aldersgruppene. Det er de innvalgte representantenes alder ved valgtidspunktet i 2013 og 2017 som er tatt inn her, og vararepresentanter er ikke tatt med. I kolonnen til høyre viser røde tall «underrepresentasjon» og grønne tall «overrepresentasjon» i forhold til stemmeberettigede. Plassering av representanter i gruppen 70+ er gjort etter manuell sjekk av tilsendt liste og Stortingets statistikkside.

Tabell 2: Antall og andel stemmeberettigede og stortingsrepresentanter, etter aldersgrupper, 2013

Alder	Stemmeberettigede 2013		Stortingsrepresentanter 2013	
	Antall	Andel	Antall	Andel
18-29 år	714 447	19,6	16	9,5
30-39 år	556 013	15,3	29	17,2
40-49 år	670 544	18,4	48	28,4
50-59 år	606 325	16,6	61	36,1
60-69 år	549 186	15,1	15	8,9
70 +	547 085	15,0	0	0,0
Totalt	3 643 600	100,0	169	100,0

Kilde: SSBs [tabell 10805](#): Stortingsvalet. Valde representanter, etter alder, kjønn, statistikkvariabel og fireårlig, tilsendte tall fra SSB over antall stemmeberettigede (ettårige) og egne beregninger

² Teksten er hentet fra side 302 i *Stortingets historie 1964-2014*

Tabell 2 og 3 viser at aldersgruppen 18-29 år hadde 9,5 prosent av representantene i 2013 og 10,1 prosent i 2017, men utgjorde 20 prosent av de stemmeberettigede begge årene. For gruppen 30-39 år var det ikke så stor forskjell på andel stemmeberettigede og andel representanter i 2013, men andelen representanter i denne gruppen hadde økt en del i 2017 (fra 17,2 prosent til 21,9 prosent). Gruppene fra 40-59 år er overrepresentert på Stortinget i forhold til sin andel av de stemmeberettigede. Aldersgruppen 60-69 år hadde 8,9 prosent av representantene, men 15,1 prosent av de stemmeberettigede i 2013. Det er verdt å merke seg at i 2017 tilsvarte andelen representanter i denne aldersgruppen nesten andelen av stemmeberettigede. Det var ingen av representantene som var 70 år eller over da de ble valgt inn, mens stemmeberettigede fra 70 år og oppover utgjorde 15 prosent av stemmeberettigede i 2013 og 16,6 prosent i 2017.

Tabell 3: Antall og andel stemmeberettigede og stortingsrepresentanter, etter aldersgrupper, 2017

Alder	Stemmeberettigede 2017		Stortingsrepresentanter 2017	
	Antall	Andel	Antall	Andel
18-29 år	751 575	20,0	17	10,1
30-39 år	556 863	14,8	37	21,9
40-49 år	641 535	17,0	42	24,9
50-59 år	633 304	16,8	49	29,0
60-69 år	556 275	14,8	24	14,2
70 +	625 674	16,6	0	0,0
Totalt	3 765 226	100,0	169	100,0

Kilde: SSBs [tabell 10805](#): Stortingsvalet. Valde representanter, etter alder, kjønn, statistikkvariabel og fireårlig, tilsendte tall fra SSB over antall stemmeberettigede (ettårige) og egne beregninger

I tabell 4 og 5 har vi også delt inn etter kjønn. Vi ser da at menn var «overrepresentert» i tre aldersgrupper i 2013, mens kvinner bare i to. I 2017 ble det en økning i representasjonen for menn i gruppen 60-70 år. De utgjorde 8,9 prosent av representantene, mot 7,4 prosent av stemmeberettigede. Samtidig framstår kvinner i denne gruppen fortsatt som underrepresentert i 2017.

Tabell 4: Andel stemmeberettigede og stortingsrepresentanter etter kjønn og aldersgrupper, 2013

Alder	Menn		Kvinner	
	Stemmeberettigede	Representanter	Stemmeberettigede	Representanter
18-29	10,0	6,5	9,6	3,0
30-39	7,7	11,2	7,6	5,9
40-49	9,3	18,3	9,1	10,1
50-59	8,4	18,9	8,2	17,2
60-70	7,6	5,3	7,5	3,6
70+	6,4	6,5	8,6	3,0
Sum	49,4	60,4	50,6	39,6

Kilde: SSBs [tabell 10805](#): Stortingsvalet. Valde representanter, etter alder, kjønn, statistikkvariabel og fireårlig, tilsendte tall fra SSB over antall stemmeberettigede (ettårige) og egne beregninger

Tabell 5: Andel stemmeberettigede og stortingsrepresentanter etter kjønn og aldersgrupper, 2017

Alder	Menn		Kvinner	
	Stemmeberettigede	Representanter	Stemmeberettigede	Representanter
18-29	10,2	6,5	9,7	3,6
30-39	7,4	13,0	7,3	8,9
40-49	8,5	13,0	8,5	11,8
50-59	8,5	17,8	8,3	11,2
60-70	7,4	8,9	7,4	5,3
70+	7,4	0	9,2	0
Sum	49,5	59,2	50,5	40,8

Kilde: SSBs [tabell 10805](#): Stortingsvalet. Valde representanter, etter alder, kjønn, statistikkvariabel og fireårlig, tilsendte tall fra SSB over antall stemmeberettigede (ettårige) og egne beregninger

Artikkelen [Politisk deltakelse blant seniorer. Engasjerte borgere med svak representasjon](#) av Frode Berglund og Øyvind Kleven (SSB-publikasjonen [Seniorer i Norge](#)) omhandler eldres deltakelse i politikken. Selv om artikkelen er fra 2010, antar vi at en del av poengene rundt politisk engasjement fortsatt gjelder. Den viser at eldre er svært aktive deltakere i politikken – både innenfor og utenfor valgkanalen. De skårer dessuten høyt når det gjelder interesse for politikk i medier, og de er ivrige til å diskutere politikk. På en del av disse områdene skårer seniorene høyere enn sine medborgere. I lys av dette så Berglund og Kleven på i hvilken grad de eldre er representert i folkevalgte organer. De påpekte følgende:

«Det norske demokrati er ikke bygd opp for å være aldersrepresentativt i betydningen at folkevalgte organer skal gjenspeile aldersfordelingen i befolkningen. Vi stemmer på partienes programmer, uavhengig av alderssammensetningen på listene. Det er likevel interessant å vise hvordan folkevalgte er satt sammen aldersmessig fordi det forteller oss noe om i hvilken grad seniorene selv har anledning til å påvirke politikken direkte.»

De fordelte folkevalgte til Stortinget ved valgene i 2001, 2005 og 2009 etter alder da de ble valgt inn. De tok også med vararepresentanter, se tabell 6.

Tabell 6: Representanter og vararepresentanter på Stortinget fordelt etter alder. Prosent

	2001		2005		2009	
	Innvalgt	Vara	Innvalgt	Vara	Innvalgt	Vara
-30	7	22	8	22	6	22
30-49	44	45	49	47	54	48
50-66	49	32	43	30	40	29
67+	1	1	1	*	0	1
Antall = 100 prosent	165	464	169	457	169	444

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

De konkluderte på følgende måte:

«Tallene for de eldste seniorene gir likevel klar beskjed. De eldste seniorene er knapt til stede på Stortinget – verken som valgte representanter eller som vararepresentanter. Ved Stortingsvalget 2009 ble det ikke valgt inn en eneste representant som var 67 år eller eldre. Det gir et utvetydig signal om at stortingsrepresentantene ikke er

representative for befolkningen når det gjelder alder. Også borgere under 30 år er underrepresentert blant innvalgte representanter, men denne aldersgruppen står nokså sterkt blant vararepresentantene. Det antyder at de er nokså godt representert på listene, men at de havner på plassene rett under kandidater i aldersspennet 30-66 år. Kandidater som er eldre, har (eventuelt) fått listeplasseringer som ikke gjør dem til valgte representanter. Vi så også på aldersfordelingen blant kvinner og menn. Det viser seg at ingen kvinner over 66 år blitt valgt inn på Stortinget på 2000-tallet, og at det først var i 2009 at en kvinnelig vararepresentant over 66 år møtte i Stortinget.»

Vår gjennomgang viser at det ved valget i 2017 var to representanter som var 67 år eller eldre på valgtidspunktet. Begge disse var menn.

4 Innvandrerepresentasjon

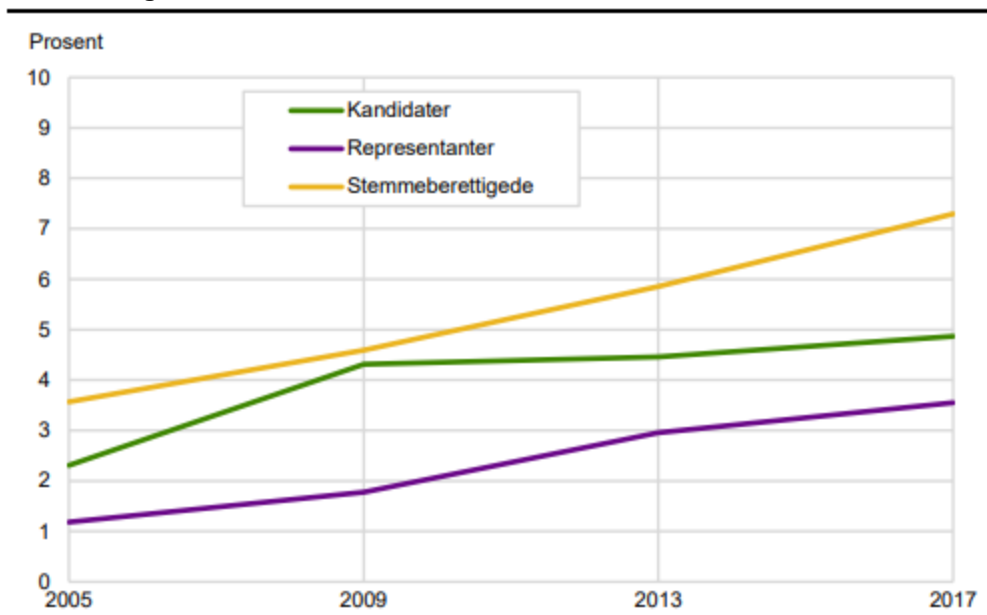
Artikkelen [Innvandrere og stortingsvalget 2017](#) av Øyvind Kleven, SSB, gir en samlet oversikt over valgdeltakelse og stemmegivning til innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ved stortingsvalget 2017.

Kleven viser at det var om lag 275 000 personer med innvandrerbakgrunn som hadde stemmerett i 2017, og hadde alle med stemmerett ved valget stemt, ville det vært nok stemmer til 12 stortingsrepresentanter. Han skriver videre:

«Etter det siste stortingsvalget har seks av 169 stortingsrepresentanter innvandrerbakgrunn, altså halvparten av 12, som man skulle ha hatt om det skulle vært proporsjonalt med antallet velgere med innvandrerbakgrunn. Antallet stortingsrepresentanter med innvandrerbakgrunn økte fra fem til seks mellom 2013 og 2017. I 2005 var det kun to. Antallet kandidater har også økt, men økningen i antall stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn øker raskere enn både antallet kandidater og antallet representanter. I 2017 hadde 7,3 prosent av de stemmeberettigede innvandrerbakgrunn, mens 4,9 prosent av kandidatene hadde det, og 3,6 prosent av representantene. I streng forstand er derfor misforholdet mellom andelen stortingsrepresentanter og andelen stemmeberettigede personer med innvandrerbakgrunn større i 2017 enn i 2005.»

Dette er illustrert i figur 2.

Figur 2: Kandidater og representanter med innvandrerbakgrunn til stortingsvalgene og andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. 2005-2017

Kilde: Figur 7.1 [Innvandrere og stortingsvalget 2017](#) av Øyvind Kleven, SSB

Ifølge Kleven har det i de senere årene vært en økning av kandidater med innvandrerbakgrunn på listene hos partiene som er representert på Stortinget. I 2017 var det 137 kandidater med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. De fleste stiller på venstresidens lister, men alle partiene på Stortinget har personer med innvandrerbakgrunn på listene sine.

Han viser videre at de fleste av kandidatene er innvandrere, mens de fleste representantene er norskfødte med innvandrerforeldre, altså etterkommere av innvandrere (2. generasjon). Det er snakk om et relativt lite antall personer. I tabell 7 fremstilles dette fordelt på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter kjønn og landregion.

Tabell 7: Kandidater og valgte representanter til stortingsvalgene, etter innvandrerbakgrunn, kjønn og landgruppe. Stortingsvalgene 2009-2017. Antall

	2009		2013		2017	
	Kandi- dater	Represen- tanter	Kandi- dater	Represen- tanter	Kandi- dater	Represen- tanter
Ikke Innvandrerbakgrunn						
I alt	3 528	166	3 899	164	4 222	163
Menn	2 045	101	2 346	98	2 446	95
Kvinner	1 483	65	1 553	66	1 776	68
Innvandrere						
I alt	145	2	158	2	185	2
Menn	80	2	81	2	107	2
Kvinner	65	-	77	-	78	-
Landgruppe						
Vest-Europa etc.	17	2	31	2	33	1
Østeuropeiske	3	-	4	-	8	-
Afrika, Asia etc.	125	-	123	-	144	1
Norskfødte med innvandrerforeldre						
I alt	14	1	24	3	31	4
Menn	5	-	10	2	18	3
Kvinner	9	1	14	1	13	1
Landgruppe						
Vest-Europa etc.	2	-	3	-	4	-
Østeuropeiske EU-land	-	-	2	-	2	-
Afrika, Asia etc.	12	1	19	3	25	4

Kilde: Tabell 7.1 [Innvandrere og stortingsvalget 2017](#) av Øyvind Kleven, SSB

På sidene 99-102 i artikkelen presenterer Kleven mer detaljert informasjon om kandidater og forholdet mellom stemmeberettigede, kandidater og representanter.

5 Noe litteratur om representativitet

5.1 Bøker

- ◆ Det er et eget kapittel om representantene i [Stortingets historie 1964-2014](#) / Hanne Marthe Narud m.fl. (red). Temaer i kapitlet *Stortingets sosiale sammensetning* er:
 - Valgordningen – proporsjonalitet og distriktsrepresentasjon
 - Stortingets sosiale sammensetning
 - En representativ forsamling?
 - Kvinnerepresentasjon og parlamentariske posisjoner
- ◆ Storting og regjering 1945 – 1985 : Institusjoner – rekruttering / Trond Nordby (red.) (1985) [Kapittel 5: Rekrutteringen til Stortinget og regjeringen 1945 – 1985](#)
Boka er tilgjengelig i fulltekst hos Nasjonalbiblioteket, men [boken er også i stortingsbiblioteket samling](#).

5.2 Artikler

- ◆ [Norwegian parliamentary elections, 1906–2013: representation and turnout across four electoral systems](#) /Jon H. Fiva & Daniel M. Smith. West European Politics, 40:6, 1373-1391 (2017)
- ◆ [Det norske Storting: Et «folketing» eller en samling «politiske broilere»? Norsk statsvitenskapelig tidsskrift04 / 2006 \(Volum 22\)](#)
- ◆ [Kvinnerepresentasjon og parlamentariske posisjoner](#). Av Elin Haugsgjerd Allern, Rune Karlsen og Hanne Marthe Narud. Tidsskrift for kjønnsforskning 03 / 2019 (Volum 43)
- ◆ [Innvandrere og stortingsvalget 2017](#) av Øyvind Kleven, SSB
- ◆ [Hvem skal styre landet de neste fire årene? - En tidlig gjennomgang av Stortinget 2017-2021](#)
Eirik Løkke, rådgiver i Civita

5.3 Spesielt om eldre

- ◆ [Politisk deltakelse blant seniorer. Engasjerte borgere med svak representasjon](#) / Frode Berglund og Øyvin Kleven (2010). Kapittel 5 i SSB-publikasjonen [Seniorer i Norge](#)
- ◆ [Årsaker til at eldre er underrepresentert i folkevalgte organer](#) - Hvorfor forsvinner personer ut av kommunestyrene når de blir eldre? Masteroppgave av Eyvind Frilseth
- ◆ [Alt ved det gamle? Om eldre og politikk /Frode Berglund](#). Norsk statsvitenskapelig tidsskrift 01 / 2005 (Volum 21) (fulltekst)
- ◆ [Velger tilhørerbenken](#). Seniorer er grovt underrepresentert i politikken. Hva er årsaken, hvilke konsekvenser får det? Vi over 60, 5.11.2015